

„Radikální levice“ v 21. století

Autorka: Angela Nagleová

Dlouho předtím, než poprvé zaznělo „Postavme zeď!“, obletěla celý svět výzva „Strhněte tu zeď!“. Prezident Reagan ve svém slavném projevu z roku 1987 vyzýval k odstranění „jizvy“ v podobě Berlínské zdi s tím, že jí ztělesněné omezování volnosti pohybu není ničím menším než „otázkou svobody celého lidstva“. Reagan zapáleně pokračoval: ti, kdo „se odmítnou připojit ke svobodnému společenství“ se následkem působení ohromné síly globálních trhů rychle stanou „překonanými“. A tak se také stalo. Leonard Bernstein na oslavu dirigoval „Ódu na radost“, Roger Waters zahrál svou „The Wall“. Hradby překážející pohybu pracovní síly a kapitálu se ale hroutily napříč celým světem, nejen v Berlíně. Byl vyhlášen konec dějin a otevřela se Amerikou vedená epocha globalizace.

Za těch 29 let, co Berlínská zeď stála, zemřelo při pokusech o její překonání asi 140 lidí. V zaslíbeném světě globální ekonomické svobody a prosperity zahynulo na americko-mexických hranicích jen za rok 2017 412 lidí a o rok předtím se jich víc než tři tisícovky utopily ve Středozezemním moři. Popové hity i hollywoodské filmy o svobodě bychom však v těchto případech hledali marně. Kde je tedy problém?

Reaganovský projekt samozřejmě nebyl opuštěn s pádem Sovětského svazu. Reagan i jeho následovníci bez ohledu na stranickou příslušnost za pomoci téže velikášské rétoriky obhajovali neutralizaci odborů, deregulaci bank, outsourcing a globalizaci trhů namísto údajně překonaných národních hospodářských zájmů. Jedním z hlavních vektorů této ofenzivy byl neoliberalní útok na všechny národní překážky pohybu pracovní síly a kapitálu. Reagan je podepsán také pod jednou z nejvýznamnějších proimigračních reforem amerických dějin, tzv. „Reaganovou amnestií“ z roku 1986. Ta legalizovala status milionů ilegálních migrantů, kteří zvýšili tlak a nabídku na trhu práce.

Lidová hnutí, která se proti různým aspektům této nové vize světa po skončení studené války vymezovala, se objevila nejprve na levici v podobě hnutí proti globalizaci a později Occupy Wall Street. Bez dostatečné vyjednávací síly však jejich úsilí namířené proti nadnárodnímu kapitálu k ničemu nevedlo. Globalizovaný a na finanční sektor silně orientovaný ekonomický systém tak navzdory zkáze, kterou za sebou zanechával, a dokonce i finanční krizi roku 2008, zůstal neotřesen.

Dnes na sebe ty zdaleka nejviditelnější protiglobalizační impulzy berou podobu odporu

k imigraci z úst Donalda Trumpa i dalších „populistů“. Levice pak jako by se nezmohla na nic lepšího než morální rozhořčení z Trumpova „zákazu vstupu muslimů“ a zpráv o pronásledování rodin imigrantů agenty Celního a imigračního sboru (ICE). Umí zřejmě jen reagovat na každý nejnovější Trumpův krok. Když Trump prosazuje kontrolu imigrace, levice automaticky zaujme opačnou pozici. A tak se dnes obhajoba „otevřených hranic“ přesunula z okrajového prostředí radikálních volnotržních think-tanků a libertariánsko-anarchistických kruhů do liberálního středního proudu.

A přestože žádná serióznější levicová strana nemá ve svém programu konkrétní návrhy, skutečně směřující k vytvoření společnosti bez hranic, přijetím morální argumentace levicových odpůrců hranic a ekonomických premis libertariánských think-tanků, se levice takříkajíc zahnila do kouta. Jestliže „Žádný člověk není ilegální!“, jak hlásá protestní slogan, pak levice alespoň nevyřčeně přijímá morální argument pro zrušení hranic i suverenity států. Co však ničím neomezená imigrace znamená pro programové zásady jako všeobecná zdravotní péče i vzdělání nebo federální program garance pracovních míst (*job guarantee*)? A jak progresivci hodlají tyto své cíle přesvědčivě vysvětlit veřejnosti?

Když během předvolební kampaně 2016 nadhodil šéfredaktor webu Vox Ezra Klein v rozhovoru s uchazečem o prezidentskou nominaci Demokratické strany Berniem Sandersem téma politiky otevřených hranic, senátor později slavnými slovy ukázal svůj věk: „Otevřené hranice? Ne. To přece navrhuji bratři Kochové.“ 1] Šířitelé oficiálního narativu se na okamžik zarazili a Sanders musel okamžitě čelit nařčením, že „zní úplně jako Donald Trump“. Kromě generačních rozdílů však tato epizodka podhalila něco mnohem významnějšího. Zničení a následné opuštění dělnické politiky leviců vedlo k tomu, že otázka imigrace se dnes zcela přesunula na kolbiště kulturních válek, vedených výhradně morálními argumenty. Ve vzrušené atmosféře americké veřejné debaty o migraci tak vládne jednoduchá morálně-politická dichotomie. Vymezovat se „proti imigraci“ je „pravicové“, zatímco „být pro imigraci“ má být „levicové“. Pohled na ekonomickou stránku migrace nám však prozrazuje něco úplně jiného.

Užiteční idioti

Otevřené hranice coby „levicová“ pozice jsou velice nedávným fenoménem, navíc v hlubokém rozporu s mnoha tradicemi organizované levice. Otevřené hranice totiž patří k typickým sloganům hlásných trub velkých podniků a pravicových vyznavačů volného trhu. Tito neoklasickými ekonomy inspirovaní lidé volají po uvolnění regulací migrace s odkazem na racionalitu trhu a ekonomickou svobodu. Proti omezování migrace vystupují z totožných důvodů jako proti překážkám pohybu kapitálu. Penězi bratří Kochů štědře podporovaný Institut Cato, mimochodem také zastánce zrušení právní restrikce dětské práce, produkuje materiály volající po otevření hranic už celá desetiletí. Jde prý o základní pilíř libertariánství a vůbec: „Pusťte z hlavy zeď, americké hranice je potřeba otevřít“. 2] Podobně mluví také Institut Adama Smithe: „Kvůli omezením imigrace jsme chudší.“ 3]

George W. Bush po vzoru Reagana nebo Milтона Friedmana prosazoval před, během i po skončení svého prezidentského mandátu uvolnění restrikce imigrace. Nadšený zastánce

Trumpových (stejně jako předtím Bushových a Reaganových) daňových škrtů Grover Norquist také dlouhodobě brojí proti nedostatečně liberálním odborům a připomíná: „Nepřátelství a odpor k imigraci je tradiční součástí odborářského programu.“ 4]

Ostatně se nijak nemýlí – od prvního legislativního omezení imigrace v roce 1882 až k Cesaru Chavézovi a proslulým multietnickým protestům pracovníků, sdružených v odborech United Farm Workers proti využívání a podpoře ilegální imigrace zaměstnavateli v roce 1969, odbory velice často vystupovaly proti masové imigraci.

V cíleném importu ilegálních a špatně placených dělníků odboráři viděli snahu oslabit vyjednávací pozici dělníků a tím pádem další formu vykořisťování. Pozice odborů z definice závisí na jejich schopnosti regulovat nebo přímo zastavit přísun pracovní síly, což se ovšem tam, kde ji lze snadno a levně nahradit, stává v podstatě nemožným. Otevřené hranice a masová imigrace jsou proto jasným triumfem šéfů.

Šéfové je také skoro bez výjimky podporují. Think-tank a lobbistická skupina Marka Zuckerberga Forward, rozhodný zastánce uvolnění migrační politiky, počítá mezi své „zakladatele a sponzory“ Erica Schmidta či Billa Gatese, stejně jako výkonné ředitele a vysoce postavené pracovníky managementu ve společnostech YouTube, Dropbox, Airbnb, Netflix, Groupon, Walmart, Yahoo, Lyft, Instagram a mnoha dalších. Součet osobního bohatství lidí na tomto seznamu už je dostatečný na výrazné ovlivnění většiny vládních institucí nebo parlamentů – nebo přímo jejich „koupení“. A přestože na ně progresivci pějí chválu, pohnutky těchto „liberálních“ miliardářů jsou zjevné a jejich štědrost k dogmaticky protiodborářským republikánům jako Jeff Flake (jeden ze slavného zákona „Gangu osmi“ /zastánců imigrační reformy – pozn. DP/) by tak neměla nikoho překvapit.

Nechť odborů k imigraci skutečně bývala v minulosti občas promíšena s rasismem (tehdy ovšem přítomným napříč americkou společností). Libertariáni však při svých pokusech vylíčit odboráře jako „opravdové rasisty“ opomíjejí, že silné odbory také svého postavení dokázaly využít k účinným mezinárodním kampaním solidarity s dělnickými hnutími po celém světě. Odbory se také zasloužily o navýšení mezd milionů svých nebělošských členů. Úpadek odborů dnes stojí černošské zaměstnance podle odhadů 50 dolarů týdně.

Reaganova neoliberální revoluce zasadila postavení odborů tvrdý direkt, z něhož už se neotřepaly, a tak reálné mzdy už několik desítek let stagnují. I levice, vystavena těmto tlakům, prošla výraznou proměnou. **Po zhroucení silných dělnických hnutí si zachovala svůj radikalismus v oblasti kultury a svobody jednotlivce, v ekonomické sféře se však zpravidla zmůže jen na bezzubé protesty a vzývání *noblesse oblige*.**

Při pohledu na pohoršlivé scény agentů ICE, kteří s mizerně placenými migranty nakládají jako se zločinci, na topící se migranty ve Středozemním moři nebo znepokojivý růst protimigrantských nálad po celém světě lze touhu levice bránit ilegální migranty snadno

pochopit. Je to správné a také by v tom měla pokračovat. **Levice však vyslyšením oprávněných morálních pohnutek bránit lidskou důstojnost migrantů vyklidila své pozice, a tak se *de facto* ocitla v táboře obránců samotného vykořisťovatelského systému migrace.**

Soudobí aktivisté s čestnými úmysly se tím pádem stali užitečnými idioty velkokapitálu.

Jejich příklon k prosazování „otevřených hranic“ – spolu s ohnivým morálním absolutismem, podle něhož je jakékoliv omezení imigrace nevýslovných zlem – znamená, že se z každé kritiky vykořisťovatelského systému masové migrace rychle stává něco jako svatokrádež. Dokonce i spolehlivě levicoví politici jako Bernie Sanders ve Spojených státech nebo britský Jeremy Corbyn tak z úst svých kritiků čelí nařčením z „nacionalismu“ (tzv. *nativism*, viz [zde](#) – pozn. DP) jen proto, že uznávají legitimitu hranic nebo limitů migrace. **Tento radikalismus však v konečném důsledku hraje do karet jen elitám nejmocnějších zemí světa, protože usnadňuje další oslabování organizované pracovní síly, okrádá rozvojový svět o tolik potřebné odborníky a obrací dělníky proti sobě navzájem.**

Levice v tomto ohledu nemusí spoléhat jen na má slova – stačí zalistovat spisky Karla Marxe, který by byl za své postoje k migraci nejspíš vyobcován z řad moderní levice. Přestože migrace současného rozsahu i tempa byla v jeho době naprosto nemyslitelná, byl Marx vysoce kritický už i k dopadům imigrace 19. století. V dopise dvojici svých amerických příznivců Marx tvrdí, že dovoz špatně placených irských imigrantů do Anglie je nutí do nepřátelského soupeření s anglickými dělníky. Označoval to za součást systému vykořisťování, jenž proti sobě štve dělnickou třídu a další rozměr a rozšíření koloniálního systému. Napsal:

Kvůli zrychlující se koncentraci majetku v rukou stále menšího množství pachtýřů proudí na anglický trh práce z Irska stále přebytky pracovní síly. Tam následně stlačují výši mezd a zhoršují tak hmotné i morální postavení anglické dělnické třídy.

A co víc, v každém průmyslovém a obchodním centru v Anglii dnes najdeme dělnickou třídu rozeštvanou na dva znesvářené tábory: anglické a irské proletáře. Obyčejný anglický dělník nenávidí toho irského coby soupeře, který snižuje jeho životní úroveň. Ve vztahu k irskému dělníkovi se však považuje za příslušníka vládnoucího národa, čímž se stává nástrojem a zbraní, namířenou proti Irsku anglickými aristokraty a kapitalisty – a ve výsledku tak posiluje jejich nadvládu nad sebou samým. Hýčká si své náboženské, sociální a národní předsudky proti irskému dělníkovi a jeho postoje se nápadně podobají vztahu mezi „chudými bělochy“ a černochoy v někdejších otrokářských amerických státech. Ir mu splácí toutéž mincí, a to i s úroky. V anglickém dělníkovi vidí komplice a současně tupý

nástroj anglických vládců v Irsku.

Tisk, kazatelna, kreslíři, jednoduše všechny nástroje vládnoucích tříd pak toto nepřátelství uměle udržují při životě a prohlubují. Popsaný antagonismus je klíčem k pochopení bezmoci anglické dělnické třídy, navzdory její vysoké míře organizovanosti. V tom se skrývá tajemství, s jehož pomocí si třída kapitalistů zachovává svou moc, čehož si je také velice dobře vědoma. 6]

Marx za přednostní úkol dělnických organizací v Anglii označoval nutnost „přesvědčit anglické dělníky, že otázka irské národní emancipace pro ně není věcí nějaké abstraktní spravedlnosti nebo humanitárního cítění, ale nutným předpokladem jejich vlastní emancipace sociální.“ Marx zde naznačuje dnes už takřka opuštěný způsob uvažování. **Dovoz špatně placené pracovní síly je nástroj útlaku, který dělníky rozděluje a těží z něj mocní. Správnou reakcí tak nesmí být abstraktní moralizování o otevření náruče všem migrantům v gestu jakési domnělé blahovůle. Naopak: musíme se soustředit na systémové příčiny migrace ve vztahu silných ekonomik s těmi menšími nebo rozvojovými, odkud lidé emigrují.**

Lidská cena globalizace

Zastánci otevřených hranic velmi často přehlížejí cenu, již si masová migrace vybírá na rozvojových zemích. **Globalizace ve skutečnosti často vytváří začarovaný kruh: liberálně tržní opatření zničí místní ekonomiku, což vede k migraci z této oblasti. Ta současně umenšuje potenciál země původu migrantů a ještě snižuje mzdy nejhůře placených zaměstnanců v cílové zemi.** Jednou z nejvýznamnějších příčin pracovní migrace Mexičanů do Spojených států už delší dobu je ekonomický i sociální rozvrat, vyvolaný uzavřením obchodní dohody NAFTA. Ta vystavila mexické zemědělců na milost a nemilost konkurenci velkých amerických zemědělských firem, to vše s pro Mexiko katastrofickým výsledkem.

Dovoz do země se zdvojnásobil a americká konkurence zničila tisíce mexických pěstitelů kukuřice a chovatelů prasat. Když pak ceny kávy spadly pod produkční náklady, znemožnila ustanovení NAFTA státům zasáhnout a zachránit pěstitele před krachem. Krom toho dostaly americké společnosti volnou ruku ke skupování mexické infrastruktury, včetně mj. páteřní severojižní železnice. Ta následně přestala provozovat osobní dopravu, a po rozdrčení divoké stávky na ní došlo k masovému propouštění. Do roku 2002 se mzdy v Mexiku snížily o 22%, navzdory růstu produktivity práce o 45%. 7] **V oblastech jako Oaxaca emigrace zcela zdecimovala místní společenství i hospodářství: muži odešli pracovat na americké farmy a jatka, takže doma zůstali jen staří, ženy a děti.**

Nezapomínejme ale ani na kvalifikované migranty. Navzdory Trumpovým siláckým prohlášením o „prdelích světa“ nebo o tom, že země „k nám neposílají své nejlepší“, je dopad odlivu mozků prostřednictvím migrace z rozvíjejících se zemí nezměrný. Podle oficiálních statistik za rok 2017 má asi 45% migrantů, kteří od roku 2010 dorazili do USA, vysokoškolské

vzdělání. 8] Rozvojové země mají velké problémy udržet své vzdělané a kvalifikované občany, jejichž často nákladné vzdělávání bylo financováno veřejnými prostředky, protože největší a nejbohatší ekonomiky, vládcí globálního trhu, vládnou dostatečnými prostředky na to urvat si je pro sebe.

Mexiko tak v současnosti patří k největším globálním vývozcům vzdělaných profesionálů, následkem čehož sužuje jeho hospodářství trvalý „nedostatek kvalifikované pracovní síly“. Mexiko ale zdaleka není jedinou takto postiženou zemí. Podle časopisu *Foreign Policy* „dnes jen v Chicagu vykonává lékařskou praxi více etiopských lékařů, než kolik jich je v celé osmdesátimilionové Etiopii.“ 9] Snadno si domyslíme, proč politické a ekonomické elity nejbohatších zemí chtějí zachovat tuto praxi, kdy si nechávají z celého světa „posílat ty nejlepší“, bez ohledu na následky pro menší a chudší země. **Z jakého důvodu ale moralizující levice za otevřené hranice poskytuje tomuto zjevnému a agresivnímu prosazování zájmů elit humanitární nátěr?**

Podle nejlepších dostupných rozborů pohybu kapitálu a globálního bohatství dnes díky globalizaci dále bohatnou ty nejbohatší vrstvy z nejbohatších zemí na úkor nejchudších, nikoliv naopak. Mnozí to označují za „rozvojovou pomoc naruby“. Miliardové sumy z úroků z půjček a dluhů proudí z Afriky do velkých londýnských a newyorských bank. Nesmírné bohatství, které do soukromých rukou každoročně proudí z těžařských odvětví a pracovních arbitrází, se vrací zpět do bohatých zemí, kde mají nadnárodní společnosti svá sídla. Dochází také k „úprku“ kapitálu ve výši bilionů dolarů, jelikož mezinárodní korporace využívají daňové ráje a země finančního tajemství, umožněné liberalizací „neefektivních“ fakturačních regulací a dalších opatření Světovou obchodní organizací. 10]

Globální finanční nerovnost je hlavním „push“ faktorem (tj. *takové činitele, které nutí lidi opustit zemi původu*) masové migrace a problém globalizace kapitálu od ní nelze oddělit. Přičtěme k tomu „pull“ faktor (*takový, který lidi táhne do nové země*) kořistnických amerických zaměstnavatelů, kteří jsou závislí na neorganizované a špatně placené pracovní síle v odvětvích jako zemědělství, stejně jako importu početné kvalifikované pracovní síly, vzdělané v zahraničí. Konečným účtem je odhadem 11 milionů (zřejmě příliš zastaralý a nízký údaj, mnozí mluví až o 30 milionech, pozn. DP) lidí, kteří v Americe žijí ilegálně.

Dokončení příště

Poznámky:

1] Ezra Klein, “Bernie Sanders: The Vox Conversation,” *Vox*, 28. července 2015.

2] Jeffrey Miron, “Forget the Wall Already, It’s Time for the U.S. to Have Open Borders,” *USA Today*, 31. července 2018.

3] Sam Bowman, “Immigration Restrictions Make Us Poorer,” Adam Smith Institute, 13. dubna 2011.

4] Grover G. Norquist, "Samuel Gompers versus Reagan," *American Spectator*, 25. září 2013.

5] Bhaskar Sunkara, "What's Your Solution to Fighting Sexism and Racism? Mine Is: Unions," *The Guardian*, 1. září 2018.

6] David L. Wilson, "Marx on Immigration," *Monthly Review*, 1. února 2017.

7] David Bacon, "Globalization and NAFTA Caused Migration from Mexico," *People's World*, 15. října 2014.

8] Gustavo López, Kristen Bialik, and Jynnah Radford, "Key Findings about U.S. Immigrants," Pew Research Center, 14. září 2018.

9] Kate Tulenko, "Countries without Doctors?," *Foreign Policy*, 11. června 2010.

10] Jason Hickel, "Aid in Reverse: How Poor Countries Develop Rich Countries," *The Guardian*, 14. ledna 2017.

Úvaha Angely Nagleové *The Left Case against Open Borders* vyšla na stránkách časopisu *American Affairs* roč. 2, č. 4 (zima 2018), s. 17-30.